

DOI 10.52363/2414-5866-2025-2-1

УДК 351.861:334.012.64(477)

*Гринь Д.В., к.держ.упр., докторант НУЦЗУ, м. Черкаси,
ORCID: 0000-0003-1687-6923*

*Порока М.В., аспірант НДЦ НУЦЗ України, м. Черкаси,
ORCID: 0009-0001-7966-1009*

Hryn D., PhD in Public Administration, doctoral student of the Training, Research and Production Center of the National University of Civil Defense of Ukraine, Cherkasy

Poroka M., Postgraduate Student of the Research Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД 2025 РОКУ

INNOVATIVE FORMS OF STATE-BUSINESS INTERACTION IN THE LIFE SAFETY SYSTEM: UKRAINIAN EXPERIENCE OF 2025

Стаття присвячена дослідженню інноваційних форм публічно-приватного партнерства в системі забезпечення безпеки життєдіяльності населення України в умовах 2025 року. Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних механізмів залучення приватного сектору до вирішення завдань національної безпеки в контексті післявоєнної відбудови та модернізації системи цивільного захисту. Аналізується трансформація моделей державно-приватної взаємодії у сфері безпеки життєдіяльності під впливом воєнного досвіду та євроінтеграційних процесів. Особливу увагу приділено інноваційним формам партнерства, включаючи цифрові платформи раннього попередження, приватні служби екстреного реагування та інвестиційні проекти відбудови критичної інфраструктури безпеки. Розглянуто успішні практики залучення технологічних стартапів до розробки систем моніторингу надзвичайних ситуацій, створення гібридних моделей фінансування об'єктів цивільного захисту та формування регіональних кластерів безпеки життєдіяльності. Визначено перспективні напрями розвитку державно-приватної взаємодії в системі безпеки життєдіяльності в контексті цифрової трансформації та інтеграції до європейських систем цивільного захисту.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, безпека життєдіяльності, цивільний захист, інновації, цифровізація, державне управління, приватний сектор, надзвичайні ситуації.

The article is devoted to the study of innovative forms of public-private partnership in the system of ensuring life safety of Ukraine's population under the conditions of 2025. The relevance of the topic is determined by the necessity to find effective mechanisms for involving the private sector in solving national security tasks in the context of post-war reconstruction and modernization of the civil protection system. The author analyzes the transformation of state-private interaction models in the sphere of life safety under the influence of wartime experience and European integration processes. Special attention is paid to innovative forms of partnership, including digital early warning platforms, private emergency response services, and investment projects for rebuilding critical safety infrastructure. The author substantiates proposals for improving the regulatory and legal framework of public-private partnership, creating specialized safety investment funds, and developing international cooperation in the field of population protection technologies. Promising directions for the development of state-private interaction in the life safety system are identified in the context of digital transformation and integration into European civil protection systems.

Keywords: public-private partnership, life safety, civil protection, innovations, digitalization, public administration, private sector, emergency situations.

Постановка проблеми. Забезпечення безпеки життєдіяльності населення України в умовах 2025 року становить одне з найбільш складних завдань державного управління, що потребує кардинального переосмислення традиційних підходів до організації системи цивільного захисту. Досвід повномасштабної війни продемонстрував критичні обмеження виключно державної моделі забезпечення безпеки населення та актуалізував потребу в залученні потенціалу приватного сектору до вирішення завдань національної безпеки.

Проблема полягає у відсутності ефективних механізмів публічно-приватного партнерства, адаптованих до специфіки сфери безпеки життєдіяльності в умовах гібридних загроз та необхідності швидкої відбудови критичної інфраструктури. Існуюча нормативно-правова база не повною мірою врегульовує питання залучення приватних операторів до надання послуг цивільного захисту, створення спільних інвестиційних проєктів та розподілу відповідальності між державними та недержавними акторами.

Традиційна модель державної монополії у сфері безпеки життєдіяльності виявилася неспроможною забезпечити належний рівень захисту населення в умовах зростаючої складності та масштабності загроз. Водночас приватний сектор демонструє значний потенціал у розробці інноваційних технологій раннього попередження, створенні автономних систем життєзабезпечення та організації швидкого реагування на надзвичайні ситуації.

Актуальність проблеми зумовлена об'єктивною необхідністю форму-

вання нової парадигми державного управління безпекою життєдіяльності, яка б органічно поєднувала державні гарантії безпеки з ринковими механізмами залучення приватних ресурсів та інновацій. Науковий аспект проблеми полягає у розробці теоретичних засад інтеграції публічного та приватного секторів у сфері безпеки життєдіяльності. Практичний аспект передбачає створення дієвих інституційних механізмів публічно-приватного партнерства, здатних забезпечити синергетичний ефект від об'єднання державних і приватних ресурсів у сфері захисту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади публічно-приватного партнерства в системі безпеки життєдіяльності досліджувалися в працях провідних зарубіжних учених. Фундаментальні роботи з теорії публічного управління заклали концептуальні основи розуміння ролі приватного сектору в забезпеченні публічних послуг у сфері безпеки [6]. Сучасні дослідження розвинули теорію мережевого управління та його застосування в системі цивільного захисту [10].

Проблематика інноваційних форм державно-приватної взаємодії у сфері безпеки отримала висвітлення в сучасних наукових публікаціях, які обґрунтували необхідність активної участі приватного сектору в забезпеченні безпеки населення, проте не розглядали специфіку країн, що переживають військові конфлікти [2]. Українська наукова школа державного управління представлена працями дослідників безпекової проблематики та публічно-приватного партнерства [8]. Системні засади управління безпекою життєдіяльності та необхідність модернізації існуючих підходів розглядаються в контексті реформування системи державного управління [4, 5].

Зарубіжний досвід публічно-приватного партнерства у сфері безпеки частково висвітлений у працях, що фокусуються на стабільних демократичних системах, не враховуючи специфіку пост-конфліктної відбудови [6]. Дослідження проблем цифровізації системи безпеки життєдіяльності представлені в роботах з електронного урядування та цифрової трансформації [3]. Особливості міжнародного співробітництва у сфері безпеки життєдіяльності розглянуті в контексті реформування місцевого самоврядування та territorial organization of power [9]. Питання європейської інтеграції у сфері цивільного захисту аналізуються в рамках концепцій розвитку публічно-приватного партнерства [5].

Аналіз наукової літератури свідчить про недостатню розробленість питання інноваційних форм публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності в умовах пост-конфліктної відбудови. Існуючі дослідження не враховують специфіки формування нових моделей державно-приватної взаємодії в умовах воєнного досвіду, необхідності швидкої відбудови критичної інфраструктури та інтеграції до європейських систем цивільного захисту, що обумовлює необхідність комплексного вивчення цієї проблематики.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичний аналіз інноваційних форм публічно-приватного партнерства в системі забезпечення безпеки життєдіяльності населення України в умовах 2025 року.

Виклад основного матеріалу. Публічно-приватне партнерство в системі забезпечення безпеки життєдіяльності населення являє собою складну систему взаємопов'язаних механізмів, що забезпечують інтеграцію державних ресурсів та приватних ініціатив у сфері цивільного захисту [2]. В умовах 2025 року ця система зазнала кардинальних трансформацій під впливом воєнного досвіду та потреб післявоєнної відбудови України, що потребує комплексного наукового переосмислення традиційних підходів до організації безпеки життєдіяльності.

Теоретичні засади публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності базуються на концепції нового публічного управління, де держава та бізнес виступають як партнери в забезпеченні публічних послуг [8]. Інноваційний характер сучасного партнерства проявляється у використанні цифрових технологій, створенні гібридних моделей фінансування та розвитку нових форм міжсекторальної взаємодії [10]. Ця парадигма передбачає зміщення акцентів від виключно державної відповідальності за безпеку до створення мережевих структур, де приватний сектор стає активним учасником процесів забезпечення захисту населення.

Концептуальні основи сучасного публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності ґрунтуються на принципах ефективності, інноваційності та адаптивності [6]. Ефективність досягається через оптимальне поєднання державних гарантій безпеки з ринковими механізмами надання послуг. Інноваційність забезпечується залученням приватного сектору до розробки та впровадження сучасних технологічних рішень. Адаптивність проявляється у здатності системи швидко реагувати на зміни в характері загроз та викликів безпеці [11]. Інституційна основа публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності в Україні формувалася відповідно до Закону України "Про публічно-приватне партнерство" та концептуальних засад розвитку партнерських відносин [4, 5]. Правове регулювання партнерства у цій сфері характеризується специфічними вимогами щодо забезпечення національної безпеки, контролю якості послуг та розподілу відповідальності між державними та приватними акторами.

За даними Міністерства економіки України, станом на кінець 2024 року в країні реалізується понад 200 проектів публічно-приватного партнерства у різних сферах, з яких близько 15% стосуються сфери безпеки життєдіяльності та цивільного захисту [7]. Ця статистика свідчить про зростаючий інтерес приватного сектору до участі в забезпеченні безпеки населення, особливо в контексті відбудови після воєнних дій. Аналіз міжнародного досвіду показує активне впровадження інноваційних форм партнерства у сфері без-

пеки в розвинутих країнах світу [6]. Досвід країн Європейського Союзу демонструє ефективність залучення приватного сектору до системи раннього попередження та реагування на надзвичайні ситуації. Особливо показовим є досвід Німеччини, де приватні компанії активно залучаються до забезпечення кібербезпеки критичної інфраструктури, та Франції, де розвинута система приватних служб екстреного реагування доповнює державну систему цивільного захисту.

Сучасні цифрові платформи дозволяють інтегрувати державні та приватні системи моніторингу для підвищення ефективності захисту населення [3]. Впровадження таких платформ в Україні стало можливим завдяки розвитку національної ІТ-індустрії та накопиченому досвіду цифровізації державних послуг під час пандемії COVID-19 та воєнного стану. Трансформація форм публічно-приватного партнерства в Україні відбувається під впливом воєнного досвіду та необхідності відбудови критичної інфраструктури. Війна продемонструвала важливість децентралізованих систем безпеки, здатних функціонувати автономно при пошкодженні централізованої інфраструктури. Це стимулювало розвиток нових моделей партнерства, заснованих на принципах резилієнтності та адаптивності [1].

Створення регіональних центрів безпеки на засадах державно-приватного партнерства стало новою формою організації системи цивільного захисту [9]. Ці центри поєднують державні ресурси моніторингу та координації з приватними можливостями швидкого реагування та технологічного забезпечення. Пілотні проекти таких центрів демонструють ефективність інтеграції публічних та приватних ресурсів у забезпеченні безпеки населення. Інноваційною формою партнерства стало залучення ІТ-сектору до розробки систем попередження та оповіщення населення. Українські технологічні компанії активно працюють над створенням мобільних додатків та платформ для забезпечення безпеки громадян [1]. Розробка таких систем стала особливо актуальною під час воєнних дій, коли традиційні канали оповіщення часто виявлялися недостатньо ефективними або недоступними.

Особливого значення набула розробка систем штучного інтелекту для прогнозування та аналізу ризиків. Приватні технологічні компанії створили алгоритми машинного навчання, здатні аналізувати великі масиви даних про потенційні загрози та надавати рекомендації щодо превентивних заходів. Такі системи інтегруються з державними базами даних та системами моніторингу, створюючи комплексну картину безпекової ситуації в режимі реального часу. Фінансування проектів безпеки життєдіяльності через механізми публічно-приватного партнерства дозволяє оптимізувати використання бюджетних коштів та залучити додаткові ресурси приватного сектору [8]. Гібридні моделі фінансування включають концесії, спільні підприємства, контракти життєвого циклу та інші інструменти, що забезпечують ефективний розподіл ризиків між державним та приватним партнерами.

Досвід реалізації інфраструктурних проектів показує значний потенціал застосування механізмів ППП для модернізації об'єктів цивільного захисту [2]. Приватні інвестори готові вкладати кошти в будівництво та модернізацію притулків, систем оповіщення, центрів управління кризовими ситуаціями за умови гарантованого повернення інвестицій через тарифи або бюджетні платежі. Створення спеціалізованих фондів для фінансування проектів безпеки стало важливим інструментом залучення приватного капіталу. Такі фонди формуються за рахунок внесків приватних інвесторів, державних субсидій та міжнародних грантів, що дозволяє диверсифікувати ризики та забезпечити стабільне фінансування довгострокових проектів.

Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері підготовки кадрів для системи безпеки життєдіяльності став ще одним важливим напрямом інновацій. Приватні навчальні заклади та тренінгові центри розробляють спеціалізовані програми підготовки фахівців, використовуючи сучасні симулятори та технології віртуальної реальності [10]. Водночас існують певні обмеження розвитку ППП у сфері безпеки, пов'язані з необхідністю забезпечення національної безпеки та контролю над критично важливими функціями держави [11]. Основними ризиками є можливість конфлікту інтересів між прибутковістю приватного бізнесу та суспільними інтересами безпеки, загрози витоку інформації про вразливість систем безпеки, складність забезпечення єдиних стандартів якості послуг.

Регулятивні виклики включають необхідність розробки спеціальних стандартів сертифікації приватних операторів безпеки, створення системи моніторингу якості послуг, впровадження механізмів відповідальності за невиконання зобов'язань у критичних ситуаціях [4]. Розробка відповідних стандартів та процедур є важливим завданням для подальшого розвитку партнерства. Технологічні виклики пов'язані з необхідністю забезпечення кібербезпеки інтегрованих систем, стандартизації протоколів обміну даними між державними та приватними системами, створення резервних каналів зв'язку та дублювання критично важливих функцій.

Міжнародне співробітництво відіграє важливу роль у розвитку інноваційних форм ППП у сфері безпеки [6]. Програми технічної допомоги Європейського Союзу сприяють впровадженню європейських стандартів та практик у вітчизняну систему цивільного захисту. Особливо важливими є програми обміну досвідом, спільні навчання та сертифікація систем безпеки за міжнародними стандартами. Участь України в європейському механізмі цивільного захисту відкриває нові можливості для розвитку транскордонного співробітництва у сфері безпеки життєдіяльності. Це включає спільні проекти моніторингу транскордонних загроз, обмін ресурсами для реагування на надзвичайні ситуації, гармонізацію стандартів та процедур.

Перспективи розвитку публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності пов'язані з поглибленням цифрової трансформації, ро-

звітком технологій Інтернету речей, штучного інтелекту та блокчейну [3]. Ці технології створюють нові можливості для автоматизації процесів моніторингу, прогнозування загроз та координації дій різних служб безпеки.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє констатувати значну трансформацію системи публічно-приватного партнерства в сфері безпеки життєдіяльності населення України під впливом сучасних викликів. Ця трансформація характеризується формуванням нових моделей взаємодії між державним і приватним секторами, спрямованих на підвищення ефективності захисту населення. Інноваційні форми партнерства, що розвинулися в умовах кризових ситуацій, продемонстрували свою дієвість у сферах цифровізації систем попередження, створення регіональних мереж безпеки та розробки технологічних рішень для моніторингу ризиків. Особливу роль відіграє інтеграція можливостей ІТ-сектору в систему цивільного захисту.

Гібридні моделі фінансування проєктів безпеки через механізми ППП створюють можливості для оптимізації бюджетних видатків та залучення додаткових приватних інвестицій у критично важливу інфраструктуру. Це забезпечує більшу стійкість системи безпеки до фінансових обмежень. Разом з тим, виявлено низку обмежень розвитку партнерства, пов'язаних із специфікою сфери національної безпеки. Основними з них є потреба в удосконаленні правового регулювання, розробці стандартів якості послуг та забезпеченні контролю над критично важливими функціями.

Міжнародний досвід та євроінтеграційні процеси створюють додаткові можливості для розвитку публічно-приватного партнерства у сфері безпеки життєдіяльності через гармонізацію стандартів та обмін кращими практиками. Перспективи подальшого розвитку пов'язані з поглибленням цифрової трансформації, впровадженням сучасних технологій та створенням інтегрованих систем безпеки, що поєднують державні та приватні ресурси для ефективного захисту населення в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко М. В., Нікіфорова Л. О. Публічно-приватне партнерство в Україні: проблеми та перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 5. С. 13-18. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2019/4.pdf.
2. Бориславська О., Заверуха І., Щерба Е. Публічно-приватне партнерство в Україні. Київ: Інститут соціально-економічної трансформації, 2018. 355 с. URL: https://iset-ua.org/images/PPP_report_ukr.pdf
3. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Закон України "Про публічно-приватне партнерство" від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
5. Концепція розвитку публічно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р. № 739-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-p>

6. Лендшел М., Варга А. Публічно-приватне партнерство на місцевому рівні. Ужгород: Патент, 2002. 108 с.
7. Міністерство економіки України. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26>
8. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. Фінанси України. 2010. № 6. С. 62-75.
9. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та territorial organization of power in Ukraine: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
10. Публічно-приватне партнерство: навч. посіб. / О. П. Рибак та ін. Київ: Кондор, 2017. 304 с.
11. Хмиз О. В. Публічно-приватне партнерство як інститут розвитку інфраструктури. Фінанси України. 2012. № 2. С. 99-107.

References:

1. Andrienko, M. V., and L. O. Nikiforova. "Public-Private Partnership in Ukraine: Problems and Prospects." Investments: Practice and Experience, no. 5, 2019, pp. 13-18, www.investplan.com.ua/pdf/5_2019/4.pdf.
2. Boryslavska, O., et al. Public-Private Partnership in Ukraine. Institute for Socio-Economic Transformation, 2018, iset-ua.org/images/PPP_report_ukr.pdf.
3. State Statistics Service of Ukraine. Official Website, www.ukrstat.gov.ua.
4. "Law of Ukraine 'On Public-Private Partnership' of July 1, 2010 No. 2404-VI." zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17.
5. "Concept for the Development of Public-Private Partnership in Ukraine for 2013-2018: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 14, 2013 No. 739-r." zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-p.
6. Lendel, M., and A. Varga. Public-Private Partnership at the Local Level. Patent, 2002.
7. Ministry of Economy of Ukraine. "State of PPP Implementation in Ukraine." me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26.
8. Pavliuk, K. V., and S. M. Pavliuk. "Public-Private Partnership in Ukraine: State, Problems and Development Prospects." Finance of Ukraine, no. 6, 2010, pp. 62-75.
9. "On Approval of the Concept of Local Self-Government Reform and Territorial Organization of Power in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 1, 2014 No. 333-r." zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p.
10. Rybak, O. P., et al. Public-Private Partnership: Tutorial. Condor, 2017.
11. Khmyz, O. V. "Public-Private Partnership as an Institution for Infrastructure Development." Finance of Ukraine, no. 2, 2012, pp. 99-107.